

UDK 27.274.6:272:087.7
Primljeno: 24. 8. 2015.
Prihvaćeno: 14. 12. 2015.
Pregledni članak

NADAHNUĆE I ISTINA SVETOGA PISMA PREMA DOKUMENTU PAPINSKE BIBLIJSKE KOMISIJE

Anto POPOVIĆ

Franjevačka teologija – visokoškolska ustanova
Franjevačke provincije Bosne Srebrene
Aleja Bosne Srebrene 111, BIH – 71 000 Sarajevo
anto.popovic@gmail.com

Sažetak

Članak je prikaz najnovijeg dokumenta Papinske biblijske komisije a sastoji se od četiri dijelova. *Prvi dio* opisuje povijest nastanka toga dokumenta, počevši od XII. opće sinode biskupa, preko godišnjih zasjedanja članova Biblijske komisije, zatim govora, odnosno poruka pape Benedikta XVI. i pape Franje, kojima su pratili rad komisije, pa do konačnog odobrenja i objavljivanja dokumenta. *Drugi dio* donosi faktografski opis dokumenta Papinske biblijske komisije s gledišta naslova i podnaslova. *Treći dio* izdvaja neke važne tvrdnje i stavove Papinske biblijske komisije izrečene u tom dokumentu dok *četvrti dio* donosi zaključno vrednovanje obrađenih tema nadahnuća i istine Svetoga pisma koje se može iščitati u tom dokumentu.

Ključne riječi: nadahnuće, istina, Sveto pismo, tumačenje, Riječ Božja, izazovi/problemi.

1. Povijest nastanka dokumenta

Papinska biblijska komisija radila je na tom dokumentu¹ pune četiri godine, tj. od 2009. do 2013. godine. Za vrijeme rada na tom dokumentu došlo je do smjene papa i do smjene predsjednika Biblijske komisije. Naime, rad na dokumentu otpočeo je za vrijeme pontifikata Benedikta XVI. (2005. – 2013.), a

¹ Puni naslov dokumenta glasi: PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma. Riječ koja dolazi od Boga i govori o Bogu da spasi svijet*. Ovdje doneseni prikaz utemeljen je na talijanskom izdanju dokumenta: PONTIFICIA COMMISSIONE BIBLICA, *Ispirazione e verità della Sacra Scrittura. La parola che viene da Dio e parla di Dio per salvare il mondo*, Città del Vaticano, 2014.

završen je na samom početku pontifikata pape Franje (2013.). I Benedikt XVI. i papa Franjo pratili su rad Biblijske komisije i naglasili važnost obrađivane teme za život i djelovanje Crkve.

Veći dio rada na tom dokumentu Papinska biblijska komisija obavila je pod predsjedništvom kardinala Williama Josepha Levade (2005. – 2012.), a rad komisije na dokumentu priveden je kraju za vrijeme predsjedništva kardinala Gerharda Müllera (2012.). Tajnik Biblijske komisije za vrijeme cijelog rada na tom Dokumentu bio je profesor Klemens Stock (2002. – 2014.).

1.1. Odabir teme

Pred Biblijskom komisijom našla se radna tema »nadahnuće i istina Biblije« zahvaljujući XII. općoj sinodi koja je održana od 5. do 23. listopada 2008. godine u Rimu, a obrađivala je temu »Riječ Božja u životu i poslanju Crkve«. Zaključci te sinode bili su sažeti u 55 konkretnih prijedloga (*propositiones*) i uručeni su papi Benediktu XVI. kao pomoć za njegovu kasniju postsinodalnu pobudnicu.

Tema nadahnuća i istine Biblije nalazila se u prijedlogu (*propositio*) br. 12. Taj sinodalni prijedlog br. 12 naslovljen je »Nadahnuće i istinitost Biblije«, a tekst prijedloga glasi: »Sinoda predlaže Kongregaciji za nauk vjere pojasniti koncepte nadahnuća i istinitosti Biblije, kao i njihov recipročni odnos na način da se bolje razumije nauk *Dei Verbum* 11. Posebno treba istaknuti katoličku biblijsku hermeneutičku izvornost u tom području.«²

S gledišta opsega teksta sinodalni prijedlog br. 12 najkraći je od svih 55 prijedloga Sinode. Sastoji se od dvije rečenice. Ta *propositio* br. 12 poput svih 55 prijedloga upućen je Papi. Specifičnost je toga prijedloga da predlaže da Kongregacija za nauk vjere bude realizator toga prijedloga, tj. da ona pojasni pojmove nadahnuća i istine Biblije, a u cilju boljeg razumijevanja nauka u *Dei Verbum*, br. 11.³

² Hrvatski prijevod prijedloga br. 12 preuzet je iz: Konačna lista prijedloga (II), u: *Katolički tjednik*, 46 (2008.) 7, 16.

³ Riječ je naime o Dogmatskoj konstituciji Drugoga vatikanskog koncila *Dei Verbum*, koja u br. 11 govori upravo o nadahnuću i istini Svetoga pisma. Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dei Verbum. Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi* (18. XI. 1965.), u: *Dokumenti*, 72008., br. 11 (dalje: DV). Druga rečenica toga prijedloga br. 12 govori o potrebi isticanja izvornosti katoličke biblijske hermeneutike na tom području. Odmah u nastavku na temu nadahnuća i istine Pisma ta dogmatska konstitucija govori o specifičnim načelima katoličkog tumačenja Biblije (DV 12–13). Međutim, sinodalni prijedlog ne spominje izričito potrebu boljeg razumijevanja DV 12–13, vjerojatno zato što su u samom koncilskom tekstu interpretacijska načela DV 12–13 izložena vrlo iznijansirano i na trajno aktualan način. Dakle, taj kratki sinodalni prijedlog jasno ukazuje da je naglasak na pojašnjenju pojmova *nadahnuća i istine*.

1.2. Početak rada na dokumentu

Radi na temi nadahnuća i istine Svetoga pisma Biblijska komisija je otpočela službeno 2009. godine, kada se na programu redovite godišnje skupštine svih članova Biblijske komisije našla nova tema: »Nadahnuće i istina Biblije«. Ta plenarna godišnja skupština Biblijske komisije održana je u Vatikanu (Domus Sanctae Marthae), od 20. do 24. travnja 2009. godine, a rad skupštine bio je unaprijed pripremljen tako što su članovi komisije ranije dobili radni materijal o temi radnog zasjedanja. Tom sastanku Biblijske komisije predsjedao je kardinal William Joseph Levada, a moderator samog rada skupštine bio je prof. Klemens Stock, tajnik Biblijske komisije.⁴ Komisija je otpočela rad na temi nadahnuća i istine Pisma temeljeći ga na naučavanju Drugoga vatikanskog koncila, koje je izrečeno u dogmatskoj konstituciji *Dei Verbum*.

Predzadnjeg dana rada godišnje skupštine Biblijske komisije papa Benedikt XVI. je primio (23. IV. 2009.) u audijenciju članove komisije predvođene predsjednikom komisije, kardinalom Levadom, koji je izvijestio Papu da je tema »nadahnuće i istina Biblije« predmet radnog zasjedanja. Papa je u svojem govoru rekao da je tema koju komisija obrađuje vrlo važna, jer se nadahnuće i istina Biblije ne tiču samo teologije nego i cijele Crkve. Naime, život i poslanje Crkve temelje se na Riječi Božjoj, koja je duša teologije i nadahnuće cijeloga kršćanskog života.

Iz ispravnog shvaćanja pojma božanskog nadahnuća i istine Svetoga pisma proizlaze, prema riječima Benedikta XVI., neke norme koje se izravno tiču njezina tumačenja. *Biblija* je Riječ Božja u riječi ljudskoj i stoga je za ispravno tumačenje Svetoga pisma potrebno uz pomoć povijesno-literarne analize istražiti što su hagiografi htjeli reći i što je Bog želio objaviti po riječima svetih pisaca (DV 13). Ta povijesno-literarna analiza treba biti povezana s nadahnućem i istinom Svetoga pisma, iz čega proizlazi vrhovno načelo za ispravno tumačenje, tj. Sveto pismo treba čitati i tumačiti uz pomoć istoga Duha po kojemu je bilo napisano (DV 12).

Potom je Papa podsjetio na tri trajno valjana kriterija iz *Dei Verbum* br. 12 za tumačenje Svetoga pisma u istome Duhu u kojemu je napisano, a to su:

⁴ Taj godišnji sastanak članova Biblijske komisije od 20. do 24. IV. 2009. godine bio je prvi saziv Papinske biblijske komisije u novom sastavu, nakon što je papa Benedikt XVI. imenovano prethodno osam (2008. godine šestoricu, a 2009. godine dvojicu) novih članova, od ukupno dvadeset članova Papinske biblijske komisije. Preostaloj dvanaestorici članova, uključujući i tajnika Biblijske komisije, mandat je produžen na dodatnih pet godina.

sadržaj i jedinstvo cijeloga Pisma, kontekst žive predaje cijele Crkve i analogija vjere, tj. kohezija pojedinih istina vjere i sveukupni plan spasenja.⁵

1.3. Nastavak rada na dokumentu

Drugo plenarno zasjedanje. Biblijska komisija nastavila je rad na temi »nadahnuće i istina Biblije« za vrijeme *sljedećeg godišnjeg* zasjedanja Biblijske komisije (od 12. do 16. travnja 2010.). Pojedini članovi Biblijske komisije su, sukladno njihovoj specijalizaciji za pojedinačne biblijske knjige, izlagali kako različiti svetopisamski tekstovi posvjedočuju svoje nadahnuće i istinu. Poslije pojedinačnih izlaganja na programu je bila plenarna rasprava o izloženom.⁶

Postsinodalna pobudnica *Verbum Domini*. Objavljivanje postsinodalne pobudnice *Verbum Domini* pape Benedikta XVI. (30. rujna 2010.) bilo je nesumnjivo dodatni poticaj Biblijskoj komisiji u nastavku rada na temi nadahnuća i istine Biblije. Papa je toj temi posvetio cijeli br. 19, koji je naslovljen »Sveto pismo, nadahnuće i istina«, a proteže se na dvije stranice pobudnice.

Benedikt XVI. pojašnjava u *Verbum Domini* br. 19 zašto je nadahnuće tako važno. Nadahnuće je, naime, ključan pojam za razumijevanje svetoga teksta kao Riječi Božje i za primjereno tumačenje Svetoga pisma. »Kada oslabi svijest o nadahnuću, postoji opasnost da se Pismo čita kao običan povijesni tekst, a ne kao djelo Duha Svetoga u kojemu se može čuti sam glas Gospodinov.«⁷

U nastavku istoga broja postsinodalne pobudnice Benedikt XVI. ukazuje da je važno razumijevanje procesa nadahnuća zato što pridonosi boljem shvaćanju istine sadržane u svetim knjigama. Opsežnim citatom iz *Dei Verbum* br. 11 Papa potvrđuje da nadahnute knjige naučavaju istinu, ali istodobno ukazuje na potrebu prikladnijeg istraživanja i nadahnuća i istine Pisma i izražava

⁵ Nadahnuti tekstovi su povjereni na prvom mjestu zajednici vjernika, Crkvi Kristovoj, da hrane život vjere. Poštivanje te svrhovitosti određuje valjanost i učinkovitost biblijske hermeneutike. Riječ je o hermeneutici vjere koja je prikladnija za tumačenje biblijskih tekstova od racionalističke hermeneutike. Samo eklezijalni kontekst dopušta da Sveto pismo bude shvaćeno kao Riječ Božja koja vodi, utemeljuje i određuje život Crkve i duhovni rast vjernika. Papa je na kraju ohrabrio članove komisije da nastave raditi na temi nadahnuća i istine. Usp. *Discorso del Santo Padre Benedetto XVI ai Membri della Pontificia Commissione Biblica* (23. IV. 2009.), u: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/speeches/2009/april/documents/hf_ben-xvi_spe_20090423_pcb.html.

⁶ Službena priopćenja o radu godišnje skupštine Papinske biblijske komisije bila su kratka, ali je i u tom kratkom priopćenju bilo naglašeno da pojedini članovi komisije izlažu što o temi zasjedanja kažu sami svetopisamski spisi. Nakon što je objavljen dokument Biblijske komisije *Nadahnuće i istina Svetoga pisma* vidljivo je koji su konkretni svetopisamski tekstovi bili predmet pojedinačnih izlaganja i kasnijih plenarnih rasprava.

⁷ BENEDIKT XVI., *Verbum Domini – Riječ Gospodnja, Postsinodalna apostolska pobudnica o Riječi Božjoj u poslanju i životu Crkve* (30. IX. 2010.), Zagreb, 2011., br. 19, 41 (dalje: VD).

želju da na tom području dođe do napretka i da to istraživanje »donese plod za biblijsku znanost i za duhovni život vjernika« (usp. VD 19, 42).

Te riječi Benedikta XVI. u pobudnici *Verbum Domini* br. 19 bile su svojevrsna ideja vodilja za rad Biblijske komisije. To izričito naglašava Biblijska komisija u »Općem uvodu«, gdje stoji da sadašnji dokument odgovara na želju Svetoga Oca izrečenu u *Verbum Domini* br. 19 i da ima za cilj pridonijeti »prikladnijem razumijevanju pojmova nadahnuća i istine Pisma«, vodeći računa da to »odgovara naravi Biblije i njezinu značenju za život Crkve«⁸.

Treće plenarno zasjedanje. Biblijska komisija nastavila je raditi na temi »nadahnuće i istina Biblije« i za vrijeme narednog godišnjeg zasjedanja članova Biblijske komisije, koje je održano od 2. do 6. svibnja 2011. godine u Vatikanu (Domus Sanctae Marthae). Za vrijeme toga trećeg plenarnog zasjedanja uočena je potreba da se obradi i tema trećega glavnog dijela sadašnjeg dokumenta: »Tumačenje Riječi Božje i njegovi izazovi«.

Na samom početku rada te godišnje skupštine Biblijske komisije (2. svibnja 2011.) papa Benedikt XVI. uputio je poruku sudionicima plenarnog zasjedanja Papinske biblijske komisije, a poruka je naslovljena na kardinala Levadu kao predsjednika komisije. Benedikt XVI. je u toj poruci podsjetio da je to već treće plenarno zasjedanje Komisije o povjerenoj temi nadahnuća i istine Biblije. Papa je citirao također svoju postsinodalnu pobudnicu *Verbum Domini* br. 19, gdje je ukazao kako je nadahnuće ključan pojam za razumijevanje svetoga teksta kao riječi Božje. Nadahnuće je Božje djelovanje koje jamči da riječ Božja bude izrečena u ljudskim riječima. Stoga je tema nadahnuća presudna za ispravno tumačenje Pisma. Ono tumačenje koje ignorira ili zaboravlja nadahnuće, ne vodi računa o najvažnijem i najdragocjenijem obilježju Pisma, tj. da ona dolaze od Boga. Papa je također u ovoj poruci izložio povezanost između nadahnuća i istine Pisma, kako je to napisao u pobudnici *Verbum Domini* br. 19.

Benedikt XVI. je također u toj poruci istaknuo da obradom ove teme Biblijska komisija daje svoj specifični i kvalificirani doprinos produbljivanju teme nadahnuća i istine Biblije. Bitno je i temeljno za život i poslanje Crkve da sveti tekstovi budu tumačeni sukladno njihovoj naravi, a nadahnuće i istina su konstitutivna obilježja te naravi. Stoga je rad članova komisije istinski koristan za život i poslanje Crkve.⁹

⁸ Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 1.

⁹ U ovoj poruci Benedikt XVI. je primijenio načelo dobre hermeneutike i na nadahnuće i na istinu Biblije, u smislu da se kriterij nadahnuća ne može primjenjivati mehanički niti se apsolutna istina može temeljiti na izdvojenim rečenicama ili izričajima. Sveto pismo se može razumjeti kao Riječ Božja u sveukupnosti, u kojoj se pojedinačni elementi međusobno osvjetljavaju i otvaraju za razumijevanje. Papa je na kraju zaželio članovima

Anto POPOVIĆ, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma prema dokumentu Papinske biblijske komisije*

Četvrto plenarno zasjedanje. Biblijska komisija nastavila je rad na temi »nadahnuće i istina Biblije« i za vrijeme sljedećega godišnjeg zasjedanja članova Biblijske komisije, koje je održano od 16. do 20. travnja 2012. godine, u Vatikanu, pod predsjedanjem kardinala Levade, a koordinator je bio tajnik komisije Klemens Stock. Radno zasjedanje Biblijske komisije odvijalo se ponovno u dvije faze i to tako što je nakon pojedinačnih izlaganja pojedinih članova komisije slijedila plenarna rasprava.

Za vrijeme održavanja tog plenarnog zasjedanja Biblijske komisije papa Benedikt XVI. je poslao poruku (18. travnja 2012.), naslovljenu na kardinala Levadu, predsjednika Biblijske komisije. U toj poruci Papa je ponovno naglasio temeljnu važnost teme nadahnuća i istine Biblije za ispravno tumačenje biblijske poruke. Nadahnuće je od presudne važnosti za ispravan pristup Svetim pismima. Tko pri tumačenju svetih tekstova zaboravi ili zanemari nadahnuće, taj ne vodi računa o njihovu najvažnijem i najdragocjenijem obilježju.¹⁰

1.4. Završetak rada na dokumentu

Peto plenarno zasjedanje. Biblijska komisija završila je rad na temi »nadahnuće i istina Biblije« za vrijeme plenarnog zasjedanja članova Biblijske komisije koje je održano od 8. do 12. travnja 2013. godine. Tim plenarnim zasjedanjem predsjedao je prvi put novi pročelnik Kongregacije za nauk vjere (od 2. srpnja 2012.), nadbiskup Gerhard Ludwig Müller.¹¹

Biblijske komisije plodan nastavak rada i odao je priznanje Biblijskoj komisiji za promicanje poznavanja, proučavanja i prihvaćanja riječi Božje u svijetu. Usp. *Messaggio del Santo Padre Benedetto XVI in Occasione dell'Assemblea Plenaria della Pontificia Commissione Biblica* (2. V. 2011.), u: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/pont-messages/2011/documents/hf_ben-xvi_mes_20110502_plenaria_pcb.html.

¹⁰ Slično kao u poruci iz prethodne godine Papa je i sada ukazao da proučavanjem teme nadahnuća i istine Biblije Biblijska komisija daje svoj specifični i kvalificirani doprinos produbljenu te teme. Bitno je i temeljno za život i poslanje Crkve da sveti tekstovi budu tumačeni sukladno njihovoj naravi, a nadahnuće i istina su konstitutivna obilježja te naravi. Stoga je rad članova Biblijske komisije na toj temi istinski koristan za život i poslanje Crkve. Na im je kraju Papa zaželio plodan nastavak rada. Usp. *Messaggio del Santo Padre Benedetto XVI al Presidente della Pontificia Commissione Biblica in Occasione dell'Assemblea Plenaria Annuale* (18. IV. 2012.), u: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/pont-messages/2012/documents/hf_ben-xvi_mes_20120418_pcb.html.

¹¹ Kao i prethodnih godina tako je cilj i ovogodišnjeg rada komisije bio istražiti što sami biblijski spisi kažu o svojem porijeklu od Boga i koja istina se nalazi u središtu njihova svjedočanstva. Komisija je tom obradom teme nadahnuća i istine Biblije željela također pomoći vjernicima da prihvate Riječ Božju kao jedincati dar po kojemu Bog priopćuje sebe i poziva čovječanstvo da stupi u zajedništvo s njime.

Papa Franjo (od 13. ožujka 2013.) primio je u audijenciju članove Biblijske komisije (12. travnja 2013.), odmah po završetku njihova godišnjeg radnog zasjedanja kojim su okončali rad na temi nadahnuća i istine Biblije. U svojem govoru Papa je naglasio važnost obrađivane teme ne samo za pojedine vjernike nego za cijelu Crkvu, jer se život i poslanje Crkve temelji na Riječi Božjoj, koja je duša teologije i nadahniteljica cijele kršćanske egzistencije.¹²

Nakon što je komisija završila rad na temi nadahnuća i istine Biblije prošlo je dodatnih deset mjeseci do službenog odobrenja dokumenta. To službeno odobrenje povezuje se s datumom 22. veljače 2014. godine, a to je datum »predgovora« koji je napisao kardinal Gerhard Müller, kao predsjednik Biblijske komisije.

Konačna formulacija službenog naziva dokumenta neznatno je izmijenjena u odnosu na radni naziv. Naime, radna tema svih zasjedanja Biblijske komisije od 2009. do 2013. godine bila je »nadahnuće i istina Biblije«, a konačni naslov dokumenta glasi: »Nadahnuće i istina Svetoga pisma«. Dakle, riječ »Biblija« iz radnog naslova postala je »Sveto pismo« u konačnom nazivu dokumenta. Tom naslovu prirodan je još podnaslov: »Riječ koja dolazi od Boga i govori o Bogu da spasi svijet«¹³.

U srpnju iste 2014. godine, dakle četiri mjeseca nakon njegova odobrenja, dokument je objavljen na talijanskom kao izvornom jeziku, koji služi kao predložak za prijevod na druge jezike. Uskoro su slijedila objavljivanja prijevoda dokumenta na engleskom i njemačkom jeziku. Početkom srpnja 2015. godine dovršen je i hrvatski prijevod tog dokumenta.

¹² Riječ Božja prethodi i nadilazi Bibliju, stoga naša vjera u svojem središtu ima ne samo knjigu, nego povijest spasenja i iznad svega osobu, Isusa Krista, Riječ Božju koja je postala tijelom. I jer obzor božanske Riječi obuhvaća i nadilazi Pismo, za njezino razumijevanje potrebna je stalna nazočnost Duha Svetoga koji »upućuje u svu istinu« (Iv 16,13). Sveti tekstovi, nadahnuti od Boga, povjereni su zajednici vjernika, Crkvi Kristovoj, da hrane vjeru i ravnaju život ljubavi. Poštivanje te dubinske naravi Pisama uvjetuje samu valjanost i djelotvornost biblijske hermeneutike. Na kraju je papa Franjo uz zahvalu za dragocjeni rad svih članova komisije zaželio da po njihovu radu zasja svjetlo Svetoga pisma u srcima vjernika. Usp. *Discorso del Santo Padre Francesco ai Membri della Pontificia Commissione Biblica* (12. IV. 2013.), u: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2013/april/documents/papa-francesco_20130412_commissione-biblica.html.

¹³ Taj podnaslov dokumenta donosi dva značenja *Riječi Božje* kao naziva za Sveto pismo i za pojedine odlomke Svetoga pisma. Tvrdnja da je Sveto pismo ili odlomak Svetoga pisma Riječ Božja znači prije svega da je to riječ koja dolazi od Boga, ali i da je to riječ koja govori o Bogu. Ta dva značenja su međusobno tijesno povezana spasenjskim ciljem Riječi Božje. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 3. Podnaslov dokumenta jasno pokazuje da su i nadahnuće i istina pisma u službi spasenja. Usp. Klemens STOCK, *Ispirazione e verità della Sacra scrittura. Il nuovo Documento della Pontificia Commissione Biblica*, u: *Civiltà Cattolica*, Quaderno N°3944 (2014.), 171–187, 172.

2. Opis dokumenta – glavni dijelovi, naslovi i podnaslovi

U talijanskom tiskanom izdanju tekst toga dokumenta Biblijske komisije proteže se od stranice 7 do 245. Taj tekst je podijeljen na brojeve od 1 do 150. Ispred samog teksta dokumenta nalazi se Predgovor kardinala Gerharda Müllera (str. 3–5), a iza teksta dokumenta nalazi se Sadržaj (str. 247–250).

Tekst dokumenta sadrži sljedeće naslove: Opći uvod (str. 7–14; br. 1–4), Opći zaključak (str. 229–245; br. 137–150) i tri glavna dijela.

Prvi glavni dio je naslovljen: »Svjedočanstvo biblijskih spisa o njihovu porijeklu od Boga« (str. 15–109; br. 5–61) i sadrži četiri podnaslova: 1. Uvod (str. 15–24; br. 5–11); 2. Svjedočanstvo odabranih spisa Staroga zavjeta (str. 24–42; br. 11–21); 3. Svjedočanstvo odabranih spisa Novoga zavjeta (str. 42–85; br. 22–49); 4. Zaključak (str. 85–109; br. 50–61).

Drugi glavni dio je naslovljen: »Svjedočanstvo biblijskih spisa o njihovoj istini« (str. 110–182; br. 62–103) i sadrži četiri podnaslova: 1. Uvod (str. 110–115; br. 62–65); 2. Svjedočanstvo odabranih spisa Staroga zavjeta (str. 115–143; br. 66–83); 3. Svjedočanstvo odabranih spisa Novoga zavjeta (str. 144–177; br. 84–100); 4. Zaključak (str. 177–182; br. 101–103).

Treći glavni dio je naslovljen: »Tumačenje Riječi Božje i njegovi izazovi« (str. 183–229; br. 104–136) i sadrži četiri podnaslova: 1. Uvod (str. 183–185; br. 104–105); 2. Prvi izazov: Povijesni problemi (str. 186–210; br. 106–123); 3. Drugi izazov: Etički i socijalni problemi (str. 210–225; br. 124–134); 4. Zaključak (str. 225–229; br. 135–136).

Iz prethodnog proizlazi da svaki od triju glavnih dijelova dokumenta sadrži četiri podnaslova. U sva tri glavna dijela prvi podnaslov je »uvod«, a četvrti je »zaključak«.

Prvi i drugi glavni dio dokumenta imaju isti naziv drugog podnaslova (»Svjedočanstvo odabranih spisa Staroga zavjeta«) kao i trećeg podnaslova (»Svjedočanstvo odabranih spisa Novoga zavjeta«).

U trećem glavnom dijelu dokumenta drugi podnaslov glasi: »Prvi izazov: Povijesni problemi«, dok je treći podnaslov glasi: »Drugi izazov: Etički i socijalni problemi«.

U svim trima glavnim dijelovima najopsežnije su obrađeni drugi i treći podnaslov. U prvom glavnom dijelu, koji govori o nadahnuću biblijskih spisa, drugi i treći podnaslov protežu se na 61 stranici i obuhvaćaju 38 brojeva. U drugom glavnom dijelu, koji govori o istini biblijskih spisa, drugi i treći podnaslov protežu se na 62 stranice i sadrže 34 broja. U trećem glavnom dijelu, koji govori o izazovima (teškoćama) tumačenja Riječi Božje, drugom i trećem podnaslovu posvećeno je 39 stranica, odnosno 28 brojeva.

Drugi i treći podnaslovi u svim trima glavnim dijelovima uzeti zajedno protežu se na 162 stranice teksta i razrađeni su u 100 brojeva, a to znači da su tim podnaslovima posvećene dvije trećine cijelog dokumenta. Kada se zna da drugi i treći podnaslov polaze od konkretnih starozavjetnih i novozavjetnih tekstova, bilo da je riječ o nadahnuću Biblije (prvi dio) ili o istini Pisma (drugi dio) ili o teškoćama tumačenja određenih tekstova (treći dio), tada je očito da je specifičnost toga dokumenta u tome što u prvi plan stavlja svetopisamske tekstove tako da oni osvjetljavaju i temu nadahnuća i temu istine Svetoga pisma. To uostalom nedvojbeno izriču i sami naslovi prvoga i drugoga glavnog dijela, koji glase: »Svjedočanstvo biblijskih spisa o njihovu porijeklu od Boga«, odnosno »o njihovoj istini«.

3. Neki naglasci iz sadržaja dokumenta – odabrane tvrdnje i stavovi

3.1. Predgovor kardinala Gerharda Müllera

U Predgovoru, koji služi kao uvod u sadržaj dokumenta, kardinal G. Müller obrazlaže zašto je bilo potrebno da Biblijska komisija obradi važnu temu nadahnuća i istine Biblije. Život Crkve se, naime, temelji na Riječi Božjoj, a spisi Svetoga pisma su Riječ Božja zato što su nadahnuti, a jer su nadahnute, biblijske knjige priopćuju istinu.

Međutim, istina biblijskih tekstova ponekad je, barem prividno, teško spojiva s rezultatima prirodnih i povijesnih znanosti. Stoga se nameće pitanje: Ako nije istinito to što se priopćuje u Bibliji, kako Biblija može imati Boga za autora?

Papinska Biblijska komisija se potrudila istražiti pojmove nadahnuća i istine promatrajući na koji način sami biblijski spisi obrađuju te pojmove. Sveti spisi rijetko govore izravno o nadahnuću (usp. 2 Tim 3,16; 2 Pt 1,20-21),¹⁴ ali neprestano govore o odnosu između njihovih ljudskih pisaca i Boga i na taj način izriču svoje porijeklo od Boga. U Starome zavjetu ta povezanost između ljudskog pisca i Boga posvjedočena je u različitim oblicima. U Novom zavjetu svaki odnos s Bogom posreduje osoba Isusa, Mesije i Sina Božjega.

U Bibliji se susreću različite teme, ali je glavna tema Bog i njegov spasenjski plan. Istina koju nalazimo u Svetom pismu tiče se u bitnome Boga i njegova odnosa s ljudskim bićima. U Novom zavjetu najviša definicija te povezanosti

¹⁴ Usp. Gerhard MÜLLER, Predgovor, u: PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, 3.

nalazi se u Isusovim riječima: »Ja sam Put i Istina i Život: nitko ne dolazi Ocu osim po meni« (Iv 14,6). Isus Krist, utjelovljena Riječ Božja (usp. Iv 1,14), savršena je istina o Bogu, on objavljuje Boga kao Oca i nudi pristup njemu, izvoru svakog života.¹⁵ On postaje ključ tumačenja svih biblijskih spisa.

Nakon što je obradila pojam nadahnuća u svjedočanstvima biblijskih knjiga i narav istine koju biblijski spisi priopćuju, Biblijska komisija je istražila neke biblijske tekstove koji izgledaju problematični s povijesnog ili etičko-socijalnog gledišta.¹⁶

Za ispravno tumačenje tih problematičnih tekstova potrebno je voditi računa o rezultatima suvremenih znanosti i istodobno o glavnoj temi biblijskih tekstova, a ta tema jest Bog i njegov spasenjski plan. Na taj način sumnje u istinu i božansko porijeklo problematičnih tekstova mogu biti protumačene i nadvladane.

Na kraju predgovora kardinal Müller je podsjetio da taj dokument Biblijske komisije ne predstavlja službenu izjavu učiteljstva Crkve niti izlaže cjeloviti nauk o nadahnuću i istini Svetoga pisma, nego samo želi priopćiti rezultate pozornog egzegetskog istraživanja biblijskih tekstova iz perspektive njihova porijekla od Boga i njihove istine. Ti rezultati se sada nude drugim teološkim disciplinama da ih dopune i dalje razrade.¹⁷

3.2. Svjedočanstvo biblijskih spisa o njihovom porijeklu od Boga

Zanimljivo je da Biblijska komisija u tom dokumentu vrlo često umjesto riječi *nadahnuće* upotrebljava izričaj »porijeklo od Boga« ili »dolazi od Boga«. Tako je, primjerice, u naslovu dokumenta upotrijebljena riječ »nadahnuće« Svetoga pisma, a u podnaslovu stoji da je to riječ »koja dolazi od Boga«. Ta sinonimnost između izričaja »nadahnuće« biblijskih spisa i njihova »porijekla od Boga« vidljiva je također u naslovu prvoga glavnoga dijela dokumenta, koji glasi: »Svjedočanstvo biblijskih spisa o njihovom porijeklu od Boga«. Može se, dakle, reći da dokument definira nadahnuće biblijskih tekstova kao njihovo porijeklo

¹⁵ Činjenica da Bog upravlja svoju riječ ljudima u povijesti spasenja i da šalje svojega Sina, koji je njegova utjelovljena Riječ (usp. Iv 1,14), ima jedini cilj ponuditi ljudima zajedništvo s njime. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 3.

¹⁶ Usp. Gerhard MÜLLER, *Predgovor*, 4.

¹⁷ Usp. *Isto*, 5. Biblijska komisija u Općem uvodu izražava nakanu toga dokumenta da po istraživanju pojmova nadahnuća i istine pridonese da svi prihvate Riječi Božje kao jedinstveni Božji dar, i na liturgijskom skupu i na svakome drugome mjestu. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 4.

od Boga (usp. br. 6: »božansko porijeklo ovih knjiga, drugim riječima njihovo nadahnuće«¹⁸).

Ovaj dokument ne dokazuje činjenicu nadahnuća biblijskih spisa, nego polazi od istine vjere o nadahnuću i pojašnjava narav nadahnuća polazeći od svjedočanstva samih spisa.¹⁹

3.2.1. Svjedočanstvo starozavjetnih spisa

Za obradu teme nadahnuća komisija je odabrala starozavjetne tekstove iz Petoknjižja, iz povijesnih i proročkih knjiga, iz Psalama i Sirahove knjige.

Sami biblijski spisi na različite načine posvjedočuju svoje porijeklo od Boga. Tako, primjerice, Bog je pozvao Mojsija, koji je postao posrednik između Boga i naroda, i on priopćuje narodu, usmeno i pismeno (usp. Izl 24,4; 34,27; Pnz 31,9) upute koje je dobio od Boga. Temelj za razumijevanje Biblije kao Riječi Božje položen je na Sinaju, jer tu je Bog postavio Mojsija kao jedinog posrednika svoje objave.²⁰

Sličan je slučaj proroka koji poslije božanskog poziva (npr. Iz 6,1-13) primaju od Boga riječi koje trebaju priopćiti narodu, a ponekad i s izričitim nalogom da ih zapišu (usp. Jr 36,2; Izl 17,14; 34,27). Proročke knjige uz pomoć proročkih formula (npr. formula dolaska riječi Gospodnje, formula glasnika, formula završetka govora) prikazuju svoje pisce kao osobe koje je Gospodin poslao sa zadaćom da prenesu poruku njegovu narodu (br. 13).

Povijesne knjige obiluju govorima Gospodnjim, u kojima se on rjeđe izravno obraća pojedinim likovima (npr. Jošua, Salomon), dok češće svoju poruku upućuje preko proročkih likova. To što Gospodinov govor najavi, to se i događa. Njegova riječ je nepogrešivo djelotvorna. Stoga je Gospodin glavni autor povijesti svojega naroda (br. 15).

¹⁸ Prema tome, taj dokument Biblijske komisije ne stavlja u prvi plan nadahnuće pisaca svetopisamskih knjiga, nego božansko porijeklo poruke. Taj specifični pristup Biblijske komisije temi nadahnuća utemeljen je na nauku dogmatske konstitucije *Dei Verbum* i postsinodalne pobudnice *Verbum Domini* o Bogu kao autoru i nadahnitelju ljudskih pisaca. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 5–6.

¹⁹ Komisija navodi da *Dei Verbum*, i *Verbum Domini*, prave razliku između objave (usp. DV 2) i nadahnuća (usp. DV 3), ali drži da su širi pojam božanske objave »djelima i riječima« i uži pojam nadahnuća (zapisivanja objave) sastavni dijelovi jednog jedinstvenog procesa. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 7.

²⁰ Dekalog kao jedini tekst o kojem je rečeno da ga je zapisao sam Bog (usp. Izl 24,12; 31,18; 32,16; 34,1.28; Pnz 4,13; 9,10; 10,4) na dvije kamene ploče, temelj je za pojam božanskog porijekla biblijskih tekstova. Nisu ploče na kojima je Bog pisao predmet štovanja, nego je to tekst koji je Bog napisao i koji je postao dijelom Svetoga pisma. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 11–12.

Svaki psalam je svjedočanstvo o živom i snažnom odnosu s Bogom, i stoga se može reći da on dolazi od Boga i da je nadahnut od Boga. Prema tekstovima psalama postoje barem tri vrste odnosa između molitelja i Boga: a) iskustvo Božjeg zahvata u život vjernika (npr. Ps 30,9-13; 105); b) iskustvo Božje nazočnosti u svetištu (Ps 17; 50); c) iskustvo Boga kao izvora svake mudrosti (npr. Ps 25) (br. 17).

Za pisca Sirahove knjige meditativno i vjerničko čitanje »Zakona, Proroka i drugih knjiga naših otaca« postaje izvor mudrosti koja »dolazi od Gospodina« (Sir 1,1) i potiče ga da napiše svoje djelo. Na taj način ta knjiga dolazi od Boga (br. 20).

Odabrani tekstovi iz Staroga zavjeta, iako su različiti u pogledu vremena i mjesta sastavljanja, kao i po specifičnom sadržaju i po posebnom književnom stilu, zajednički izriču temeljnu poruku da nam Bog govori. Bog traži čovjeka i govori mu i potiče u čovjeku odgovor ljubavi. Ta čudesna Božja nakana prožima Bogom spise koji tu nakanu izriču. Čini ih nadahnutima i nadahnjujućima, tj. sposobnima prosvijetliti i potaknuti razum i žar vjernika (br. 21).

3.2.2. Svjedočanstvo novozavjetnih spisa

Za novozavjetne spise karakteristično je da svaki odnos njihovih pisaca s Bogom posreduje Isusova osoba (br. 8, 22). Kao primjere iz Novoga zavjeta komisija je odabrala tekstove iz sinoptičkih evanđelja, iz Ivanova evanđelja, iz Djela apostolskih, iz Pavlovih poslanica, iz Poslanice Hebrejima i Knjige Otkrivenja.

Evanđelja priopćuju Božju objavu u njegovu Sinu Isusu i tako implicitno pokazuju porijeklo njihova teksta od Boga. Po prikazivanju Isusa koji je Riječ Božja, sama evanđelja postaju Riječ Božja (br. 23, 30).²¹

Apostol Pavao ustvrđuje svoju izravnu povezanost s uskrslim Isusom (usp. 1 Kor 9,1; 15,8). On smatra svoje evanđelje izravnom objavom Isusa Krista (usp. Gal 1,12) i svoje apostolstvo kao dar koji je primio od Boga Oca (usp. Gal 1,15-16) (br. 40).

Pisac Četvrtog evanđelja posvjedočuje svoje promatranje slave jedinorođenoga Sina (usp. Iv 1,14) i predstavlja se kao svjedok očevidac (usp. Iv 19,35;

²¹ Sam Isus je u osobitom odnosu s Bogom kao Krist, Sin Božji, kao onaj koji je pun Duha Božjega, kao onaj koji poučava s Božjim autoritetom, čije je zajedništvo s Ocem konačno objavljeno i potvrđeno po njegovoj smrti i uskrsnuću. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 26.

21,24) onoga što pripovijeda i kao onaj kojega je poučio i vodio Duh istine (usp. Iv 14,26; 16,13), kojega je poslao proslavljeni Isus.²²

Drukčiji je slučaj evanđelista Luke i pisca Poslanice Hebrejima. Evanđelist Luka temelji svoje pripovijedanje »o svemu što je Isus činio i učio« (Dj 1,1) na onima koji su bili »očevici i sluge Riječi« (Lk 1,2), dakle na apostolima (usp. Lk 6,12-16; Dj 1,13), i tako ukazuje da njegovo evanđelje dolazi od Isusa, posljednjeg i najvećeg objavitelja Boga Oca (br. 34).

Djela apostolska izvješćuju o djelovanju apostola, a njihova povezanost s Isusom potvrđuje se i po Duhu Svetom, kojega je Isus obećao i poslao njima i po kojemu oni ostvaruju svoje djelo.²³ Knjiga Djela apostolskih pokazuje da je rana Crkva preuzela starozavjetni rječnik i teologiju nadahnuća i da ih je primijenila na apostolsko propovijedanje. Tako se, i na početku (usp. Dj 1,16) i na kraju knjige (usp. Dj 28,25), proglašava da je Duh Sveti govorio po biblijskim piscima i tekstovima (br. 37).

Pisac Poslanice Hebrejima poziva se na svjedoke slušatelje Gospodinova navještaja u svojem izlaganju »tolikoga spasenja« (Heb 2,3) i tako pokazuje da je njegov spis povezan sa Sinom i s Bogom po djelovanju svjedoka slušatelja.²⁴

Knjiga Otkrivenja tvrdi za sebe da sadrži objavu koju izriče Otac po Isusu Kristu u simboličnim »znakovima«, koje pisac Ivan opaža, »vidi« i ispravno shvaća i izriče u pismima koja upućuje Crkvama i tako primljena objava postaje pisani tekst (usp. Otk 1,1-3). Pisac Otkrivenja govori o posebnom zahvatu Duha Svetoga, koji ga iznutra preobražava i osposobljava za bolje razumijevanje uskrsloga Isusa Krista (usp. 1,10; 4,1-2) (br. 45–46). Produžena povezanost pisca Knjige Otkrivenja s Isusom Kristom po Duhu utisnula

²² Osobni odnos s Gospodinom Isusom i vjera u njegovu osobu osnovni je temelj novoza-
vjetnoga »nadahnuća« koje osposobljava apostole da priopćuju, usmeno ili u pisanom
obliku, Isusovu poruku, koja je »Riječ Božja«. Nije presudno priopćavanje riječi koje je
doslovno izgovorio Isus, nego navještaj njegova evanđelja. Primjerice, Ivanovo evanđelje
napisano je specifičnim Ivanovim stilom, ali u isto vrijeme vjerno priopćuje ono što je Isus
rekao. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 8.

²³ Uskrslu Gospodin najavljuje apostolima »obećanje Očevo« (Dj 1,4; usp. Lk 24,49), kršte-
nje Duhom Svetim (usp. Dj 1,5), »snagu Duha Svetoga« (Dj 1,8). Na dan Pedesetice Duh
Sveti silazi na njih i »svi se napuniše Duha Svetoga« (Dj 2,4), Duha kojega je obećao Otac
i kojega je izlio Isus nakon što je uzdignut zdesna Boga (usp. Dj 2,33). U tom Duhu »Petar
s jedanaestoricom« (Dj 2,14) daje snažno prvo javno svjedočanstvo o Isusovu djelu i
uskrsnuću (usp. Dj 2,14-41). Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina
Svetoga pisma*, br. 36.

²⁴ Pisac se predstavlja kao pripadnik drugoga kršćanskog pokoljenja koji je primio riječ
Božju, poruku spasenja, ne izravno od Gospodina Isusa, nego preko svjedoka Kristovih,
od učenika koji su bili slušatelji i prvi Isusovi učenici (usp. Heb 2,1-4). Usp. PAPINSKA
BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 42.

je u poruku knjige svetost Isusa Krista i njegova Duha i tako je osposobila tekst te knjige da obavi ulogu proroštva (br. 48).²⁵

Prethodno navedene informacije samih svetopisamskih knjiga o njihovu porijeklu od Boga ne predstavljaju sveobuhvatni nauk o biblijskom nadahnuću, ali nauk o nadahnuću treba voditi računa o tim informacijama.²⁶

3.2.3. Zaključak

U zaključku prvoga glavnog dijela Komisija, između ostalog, daje nekoliko uputa o ispravnom načinu prihvaćanja (čitavanja i tumačenja) nadahnutih knjiga. Božjoj objavi po nadahnutim knjigama trebala bi, s ljudske strane, odgovarati duboka zahvalnost, živo zanimanje i velika pozornost za njihovo slušanje i razumijevanje. Duh u kojemu su knjige bile napisane treba biti Duh u kojemu ih mi slušamo. Istinski učenici Isusovi, duboko potaknuti vjerom u Gospodina, napisali su knjige Novoga zavjeta. Te knjige žele da ih slušaju istinski Isusovi učenici (usp. Mt 28,19), prožeti živom vjerom u njega (usp. Iv 20,31). I zajedno s uskrsnim Isusom (usp. Lk 24,25-27.44-47) i iz njegove perspektive potrebno je čitati spise Staroga zavjeta. Potrebno je također da istinski teološko proučavanje biblijskih spisa vodi računa o nadahnuću i da suvremene egzegetske metode budu primijenjene u okviru vjere (br. 53).

Zaključak prvoga glavnoga dijela podsjeća još jedanput uz pomoć konkretnih primjera da knjige Novoga zavjeta potvrđuju nadahnuće Staroga zavjeta (usp. 2 Tim 3,15-16; 2 Pt 1,20-21) i da ga tumače kristološki (usp. Mt 1,22; 2,15.17; Lk 4,18-19; 24,25-27.44-47; Iv 5,39) (br. 54-55). Također u tom zaključku dokument opisuje proces literarnog oblikovanja biblijskih spisa (br. 56-57) kao i proces oblikovanja biblijskog kanona (br. 58-61) koji je posljedica nadahnuća, u smislu da kanon sačinjavaju one knjige kojima se priznaje autoritet Božje Riječi upravo zato što potječu od Boga, odnosno zato što su nadahnute. Nadahnuće se, dakle, tiče i svakog posebnog teksta i cjeline kanona, koji povezuje među sobom starozavjetne i novozavjetne predaje (br. 56).

²⁵ Knjiga Otkrivenja, koja sadrži najveći broj starozavjetnih aluzija/citata, izriče svoje porijeklo od Boga također po naglašavanju svoje nedodirljivosti (usp. Otk 22,18-19). Usp. Klemens STOCK, *Ispirazione e verità della Sacra scrittura. Il nuovo Documento della Pontificia Commissione Biblica*, 177.

²⁶ Usp. Klemens STOCK, *Documento della Pontificia Commissione Biblica: Ispirazione e verità*, u: *L'Osservatore Romano*, 24. X. 2014., 8; u: http://vaticanresources.s3.amazonaws.com/pdf%2FQUO_2014_243_2410.pdf.

3.3. Svjedočanstvo biblijskih spisa o njihovoj istini

Istina Riječi Božje u Svetim pismima tijesno je povezana s njihovim nadahnućem, jer Bog koji govori ne može varati. Međutim, nije sve u Bibliji izrečeno sukladno kriterijima suvremenih znanosti kao što su, primjerice, kriteriji znanstvene povijesti ili prirodnih znanosti, a zbog činjenice da su bile ograničene onodobne spoznaje biblijskih pisaca kao i spoznaje onodobnog kulturno-civilizacijskog razdoblja (br. 63).

Pri proučavanju istine biblijskih spisa Komisija usredotočuje svoju pozornost na dvije teme među sobom tijesno povezane: što spisi kažu o Bogu i što kažu o Božjem planu za spasenje čovjeka (br. 65).²⁷ I u tome je upravo specifična istina Biblije kao istina Božje objave radi našega spasenja (usp. DV 11), a punina te istine očituje se po Kristu i u Kristu (usp. DV 2).²⁸

3.3.1. Svjedočanstvo starozavjetnih spisa

Puninu objave i istine je donio Krist. Međutim, njegov dolazak je pripravila duga božanska objava koju posvjedočuju spisi Staroga zavjeta. Stoga dokument istražuje neke starozavjetne teme o Bogu i spasenju u opisu stvaranja (usp. Post 1 – 2), u Dekalozima, u povijesnim knjigama i u proročkim knjigama, u Psalmima, u Pjesmi nad pjesmama i u mudrosnim spisima (Knjiga Mudrosti, Sirah, Job i Propovjednik) (br. 66).

Prvi opis stvaranja (usp. Post 1,1 – 2,4a) opisuje, ne *kako* je nastao svijet, nego *zašto* i *s kojim ciljem* je on takav kakav jest. Stvorivši čovjeka »na svoju sliku« i povjerivši mu zadaću da se brine o stvorenju, Bog je očitovao svoju temeljnu spasenjsku volju.²⁹

Tekstovi Dekaloga formulirani su kao Gospodinov govor u prvom licu upućen Izraelu (usp. Izl 20,1-17; Pnz 5,6-21) i taj oblik daje im vrlo snažan

²⁷ Slično kao što komisija često umjesto riječi *nadahnuće* rabi izričaj *porijeklo od Boga*, tako i pojam *istine Biblije* komisija opisuje kao *istinu poruke o Bogu* i o njegovu planu spasenja. To definiranje biblijske istine vidljivo je već u podnaslovu dokumenta, gdje je »istina Svetoga pisma« iz glavnog naslova opisana kao »Riječ koja [...] govori o Bogu da spasi svijet.«

²⁸ Objavitelj i predmet istine za naše spasenje jest dakle Krist, koji je najavljen u Starome zavjetu: istina se očituje u Novom zavjetu u njegovoj osobi i u Kraljevstvu, sadašnjem i eshatološkom, koje je on navijestio i započeo. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 64.

²⁹ Prvi opis stvaranja (usp. Post 1,1 – 2,4a) ne želi ustvrditi kao istinu koju treba vjerovati da je svijet stvarno dobio oblik u šest dana, dok se sedmoga dana Bog posvetio odmoru, nego želi reći da postoji red i svrhovitost u stvorenom svijetu. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 67.

autoritetski položaj. Dva Dekaloga smatraju se »sažetcima« *Tore* i teološki su ključ za njezino ispravno tumačenje (br. 68). Dekalozi pokazuju da se Bog stvoritelj objavljuje također kao spasitelj u povijesti i poziva svakoga člana zajednice da stupi u tu stvarnost spasenja, prakticirajući zahtjevnu etiku zajedništva (br. 69).

Iz povijesnih knjiga proizlazi da biblijska historiografija nastoji pokazati da je spasenjska volja Božja sasvim usmjerena na dobrobit čovječanstva (br. 70).³⁰

U proročkim knjigama istina proročke riječi se očituje dok otkriva Božju vjernost, Božju pravednost, Božje milosrđe kao važna obilježja lica istinskoga Boga (br. 71–73).³¹

Psalmi pokazuju kao bitnu istinu o Bogu i o spasenju da je to Bog koji sluša i odgovara, da je to Bog zaštitnik (usp. Ps 46) i Bog koji preobražava grešnika u pravednika (usp. Ps 51). Bog je, dakle, uvijek onaj koji spašava ljudska bića.³²

Pjesma nad pjesmama je poezija koja slavi zaručničku ljubav kao puninu ljudskog iskustva i to čini na način koji je otvoren za otajstveno i teološko značenje. Autentična ljudska ljubav postaje simbol po kojemu se Stvoritelj objavljuje ljudima kao Bog-Ljubav (usp. 1 Iv 4,7.8.16).³³

Mudrosne knjige osvjetljavaju autentičnu istinu o Bogu kada ga prikazuju kao milosrdnoga (usp. Mudr 12,2), koji poziva na obraćenje (usp. Sir 17,25-26) i kao tajanstvenoga i nedokučivoga (usp. Job 42,2-3; Prop 8,16-17). Nedokučivost Božja otkriva čovjeku veličinu Stvoritelja i vlastitu ograničenost, i potiče čovjeka da imadne »strah Božji« i da vrši njegove zapovijedi (br. 78–83).

³⁰ Bog se očituje u jedincatoj povijesti naroda Izraelova, po mnogostrukim spasenjskim zahvatima – oslobađanje od egipatskog ropstva (usp. Izl 14), oslobađanje od idolopoklonstva (usp. Izl 20; Pnz 5) – i po daru Zakona, koji odgaja Izraela za život otvoren za ljubav prema bližnjemu (usp. Lev 19). Usp. PAPIŃSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 101.

³¹ Oni koji vjeruju u Krista, vidjet će u uskrsu Gospodina Isusa puno očitovanje Boga vjernoga, pravednoga i milosrdnoga. Usp. PAPIŃSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 73.

³² Bog ljubi čovjeka kao što majka ljubi svojega sina, ljubavlju, koja je potpuno nezasluzena (*rehem*). U isto vrijeme Bog ljubi čovjeka kao otac, ljubavlju velikodušnom i vjernom (*hesed*). Usp. PAPIŃSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 74–75.

³³ Ljubav Kristova za Crkvu jest tako važna i temeljna za spasenje ljudi da Ivanovo evanđelje prikazuje Isusovo djelo/znamenje na svadbi u Kani kao početak Isusovih znamenja (usp. Iv 2,11) i cijelog njegova djelovanja. Isus se objavljuje kao istinski zaručnik (usp. Iv 3,29) koji pribavlja u punini vino za sve, i objavljuje ovu ljubav koju će on darovati »sve do kraja« (usp. Iv 13,1; usp. 10,11.15; 15,13; 17,23.26). Usp. PAPIŃSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 77.

3.3.2. Svjedočanstvo novozavjetnih spisa

Kako novozavjetni spisi svjedoče o svojoj istini, Komisija to pokazuje na odabranim tekstovima sinoptičkih evanđelja, Ivanova evanđelja, Pavlovih poslanica i Knjige Otkrivenja. Različite novozavjetne knjige objedinjene su zajedničkim ciljem da pomognu čitatelju susresti Krista, objavitelja Oca, izvor spasenja i posljednje očitovanje istine. U središtu njihove istine je Isus Krist u kojemu je zasjala »dubina istine i o Bogu i o čovjekovu spasenju« (DV 2).

Među svim spisima Biblije evanđelja zauzimaju posebno mjesto jer svjedoče »o životu i nauku utjelovljene Riječi« (DV 18). Prema sinoptičkim evanđeljima, Isus poznaje Boga kao svojega vlastitog Oca (usp. Mt 11,27; Lk 10,22). To poznavanje Oca jest temelj jedincate Isusove sposobnosti da objavi Boga, da obznani njegovo istinsko lice (br. 85). Isus objavljuje također istinu o ljudskom spasenju po iscjeljenju bolesnih i oslobađanju opsjednutih (usp. Mt 4,23-24). Isus tako na učinkovit način pokazuje Božju samilost za njegovo trpeće stvorenje i njegovu volju da ga spasi.³⁴

U Ivanovu evanđelju tijesno su povezane istina o Bogu i istina o spasenju ljudi. Objavljujući Oca, Isus objavljuje spasenje čovjeka (usp. Iv 3,16; 17,3).³⁵

Pavlove poslanice opisuju istinu koju je Bog objavio Izraelu, i koja je u poslanju Sina Božjega, Isusa Krista, dovedena do ispunjenja i naviješta se preko granica izabranog naroda tako da »nema više: Židov – Grk« (Gal 3,28).³⁶

³⁴ Najveća nevolja ljudskih bića nisu bolesti, nego grijesi koji ugrožavaju zajedništvo s Bogom i s bližnjima. Ljudi nisu sposobni vlastitom snagom izići iz stanja grešnosti i zato im je potreban spasitelj da ih pomiri s Bogom. Isus je spasitelj koji spašava narod od grijeha njegovih (usp. Mt 1,21). Isus obećava skrušenom zločincu puninu spasenja, to jest izravno zajedništvo s Bogom, koje uključuje oprostjenje grijeha i nadvladavanje smrti (usp. Lk 23,43). Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 86.

³⁵ Temeljno obilježje odnosa između Sina i Oca jest njihovo savršeno jedinstvo; Isus kaže: »Ja i Otac jedno smo« (Iv 10,30), i: »Otac je u meni i ja u Ocu« (10,38; usp. 17,21.23). To zajedništvo između Isusa i Oca temelj je i uzor zajedništva između Isusa i njegovih učenika (usp. Iv 17,21). Ta istina o Ocu i o povezanosti u ljubavi između Oca i Isusa postaje uzor za djelovanje ljudi (usp. 15,9.12;13,34) i temelj ljudskog spasenja (usp. 6,40; 14,9;12,45). Isus je spasitelj koji »odnosi grijeh svijeta« (Iv 1,29). Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 87–89.

³⁶ Komisija prikazuje Pavlovo svjedočanstvo o Bogu i ljudskom spasenju u četiri koraka: a) Pavao poznaje objavu iz vlastitog poziva i iz predaje Crkve; b) Bog se objavljuje u Kristu razapetom i uskrsnom (usp. Rim 5,8; 8,32); c) spasenje se prima i živi u Crkvi, Tijelu Kristovu (usp. 1 Kor 12,12-27; Rim 12,4-5); d) punina spasenja sadržana je u uskrsnuću s Kristom (usp. 1 Kor 15,20.22). Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 91.

Poruka Knjige Otkrivenja sadrži objavljenu, posebnu i dojmljivu istinu, koju je Bog Otac darovao Isusu Kristu (usp. Otk 1,1). Ta objavljena istina je stvaralački i spasenjski plan, koji je nastao u nutrini Božjoj, a ostvaruje se zatim izvan Boga, na razini čovjeka.³⁷ Ivan dobiva nalog da napiše »riječi vjerne i istinite« (Otk 21,5). Riječi su vjerne zato što odgovaraju nakani Božjoj, koji ih upravlja čovjeku po Isusu Kristu. One su istinite zato što je njihov sadržaj potpuno koherentan s Božjim zahtjevima i težnjama čovjeka (br. 100).

U zaključku drugoga dijela dokumenta Komisija, polazeći od *Dei Verbum* br. 12, naglašava potrebu tumačenja svake biblijske tradicije u kontekstu cijelog kanona (br. 103). Cijeli kanon kulminira u jedinosti istine: Kristu, Sinu Božjemu, objavitelju Oca i spasitelju ljudi i Kristova osoba daje posljednji smisao svim spisima kanona.³⁸

3.4. Tumačenje riječi Božje pred nekim izazovima

Biblijska komisija izdvaja dvije teškoće sadržane u nekim biblijskim knjigama koje dovode u pitanje božansko nadahnuće i istinu Biblije. *Prva* je teškoća povijesne naravi. Ako se biblijska pripovijedanja čitaju kao povijesna kronika od koje se očekuje strogo faktografski izvještaj i kronološki redosljed, tada se nameće pitanje može li se čitatelj pouzdati u povijesnu istinu biblijskih pripovijedanja. *Druga* je teškoća etičko-socijalne naravi. Naime, neki biblijski tekstovi kao da zagovara nasilje (npr. psalmi proklinjanja ili zapovijed uništenja cijelog pučanstva).³⁹

³⁷ Velika objavljena istina Knjige Otkrivenja, usredotočena na kraljevstvo Božje, nastavlja se i dublje razvija u deset karakterističnih uporaba riječi »istinit«. One se odnose na objavljenu istinu kraljevstva Božjega i naglašavaju najveći stupanj dosljednosti između plana viđenog u Božjoj nutrini, i njegova ostvarenja izvan Boga, u konkretnosti ljudske povijesti. Knjiga Otkrivenja donosi najljepši prikaz ostvarenog Božjeg kraljevstva (usp. Otk 21,3-4). Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 96–98.

³⁸ Usp. Klemens STOCK, *Ispirazione e verità della Sacra scrittura*. Il nuovo Documento della Pontificia Commissione Biblica, 182.

³⁹ U Bibliji nailazimo na proturječja, povijesne netočnosti, nevjerovatna pripovijedanja. U Starome zavjetu se nalaze propisi i opisi moralnih ponašanja koja su u sukobu s Isusovim poučavanjem. Taj dokument citira konstituciju *Dei Verbum*, koja kaže da se u Starom zavjetu nalazi »ono što je nesavršeno i uvjetovano vremenom« (usp. DV 15), poziva se na »susretljivost (*condescensio*) vječne mudrosti« (DV 13), naglašava važnost utvrđivanja književnih rodova za ispravno tumačenje svetopisamskih tekstova (usp. DV 12), ali isto tako ustvrđuje da ne postoji »povijest spasenja« bez povijesne jezgre. Ako je nadahnut (i istinit) svaki dio Biblije (usp. DV 11), tada nije dopušteno odstranjivati iz Biblije problematične tekstove, nego je potrebno pronaći vrijednost njihove poruke. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 104–105.

3.4.1. Povijesne teškoće

Među tekstovima koji su problematični s povijesnog gledišta dokument analizira pripovijedanja o Abrahamu (Post 15) i o prijelazu preko Crvenoga mora (Izl 14), o Tobiji i Joni, o evanđeljima Isusova djetinjstva (Mt 1 – 2; Lk 1 – 2), opise čuda i uskrсне opise. Iz te analize proizlaze neke korisne smjernice za ispravno shvaćanje i tumačenje tih opisa.

Povijest redakcije je pokazala da *pripovijedanje o Abrahamu* u Post 15 ne opisuje događaje precizno kako su se odigrali (br. 106). Ako je to tako, što se tada može reći o patrijarhovu činu vjere i o Pavlovoj argumentaciji o opravdanju po vjeri (usp. Rim 4), koja čini se da gubi starozavjetnu potporu? Na prethodno pitanje Komisija odgovara uz pomoć povijesno-teoloških argumenata. Naime, Izraelci su tijekom V. i IV. stoljeća pr. Kr., poput drugih naroda, počeli pripovijedati svoju prošlost s ciljem da pokažu kako su imali bogatu povijest i tumačili su je u svjetlu vlastite vjere. Vođeni živom vjerom u Boga biblijski pisci su razmišljali o preživljavanju svojeg naroda tijekom stoljeća i o ulozi koju je vjera u Boga imala za takvo preživljavanje. Oni su zaključili da je tako bilo i na početku njihove povijesti. Zato Post 15 ne treba čitati kao kroniku, nego kao normativno ponašanje koje je sukladno volji Božjoj i koje su biblijski pisci radikalno živjeli i željeli su ga prenijeti svojim suvremenicima kao i budućim pokoljenjima (br. 107).⁴⁰

U opisu *prijelaza preko Crvenog mora* (Izl 14) tijesno su povezane drevna tradicija i teološko tumačenje, koje je utemeljeno na teologiji stvaranja. Oslobođenje Izraela je prikazano kao *novo stvaranje* utemeljeno na teologiji spase-nja. Istina opisa ne nalazi se dakle samo u tradiciji nego isto tako u teološkoj interpretaciji koja prati dotični opis. Biblijski tekst objedinjava, dakle, na nerastavljivi način *drevni opis*, koji je bio prenošen s koljena na koljeno, i njegovu kasniju *aktualizaciju*. Poruka opisa glasi da je Bog i danas, kao što je bio jučer, uz svoj narod da ga spasi (br. 108).⁴¹

Knjiga o Tobiji: Neki nevjerojatni motivi (3,8-17) i brojni anakronizmi (1,1-22; 14,4-5) ukazuju da je pripovijedanje Knjige o Tobiji književna fikcija, odnosno religiozno pučko pripovijedanje s poučnim i poticajnim ciljem (br. 109).

⁴⁰ Za vrednovanje istine drevnih biblijskih pripovijedanja, potrebno ih je tako čitati kako su bila zapisana i kako ih je sam Pavao čitao: »Sve se to, kao pralik, događalo njima [Izraelcima], a napisano je za upozorenje nama, koje su zapala posljednja vremena« (1 Kor 10,11). Usp. PAPIŃSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 107.

⁴¹ Za pripovjedače Postanka 15 i Izlaska 14 povijesna je činjenica višestoljetno preživljavanje njihova naroda i presudna je njihova vjera u Boga u njihovoj situaciji i iskustvu (vremena egzila). Usp. PAPIŃSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 135.

Knjiga potiče na prakticiranje tradicionalne židovske pobožnosti: molitve, posta i milostinje (12,8-9), vršenje djela milosrđa (12,13), molitveno posvećenje bračnoga života u opasnostima (8,4-9).

Knjiga o Joni: U pripovijedanju Knjige o Joni nalaze se ne samo detalji (Jon 3,3), nego također strukturalni elementi (2,1.11; 3,5-10) koje ne možemo smatrati povijesnim događajima i koji nas navode na tumačenje teksta kao imaginarne kompozicije, s dubokom teološkom porukom o univerzalnoj ponudi i mogućnosti obraćenja (br. 110).

Opisi evanđelja Isusova djetinjstva: Postoje velike razlike između Matejeva (Mt 1 – 2) i Lukina (Lk 1,5 – 2,52) opisa početaka Isusova života kao i prisutnost izvanrednih događaja (npr. Isusovo djevičansko začće). Stoga se nameće pitanje povijesne pouzdanosti tih pripovijedanja. Komisija navodi najprije razlike, a potom podudarnosti između Matejeva i Lukina pripovijedanja. Komisija ukazuje da te razlike otkrivaju međusobnu neovisnost dvojice evanđelista i da su tim važnije podudarnosti u pogledu osoba, mjesta i vremena i u pogledu Isusova djevičanskog začća po Duhu Svetomu (br. 111–112). Sve što evanđelja djetinjstva ustvrđuju o Isusovoj osobi i o njegovu odnosu s poviješću Izraela i svijeta služi kao uvod i tumačenje njegova spasenjskog djela, pripovjedenog u nastavku evanđelja (br. 113–114).

Opisi čuda: Komisija konstatira prisutnost opisa izvanrednih događaja i u Starom zavjetu i u Novom zavjetu i navodi dva razloga osporavanja njihove povijesnosti: jedan je *znanstvene*, a drugi *filozofske* naravi. Suvremena *znanost* drži da se svi događaji u svijetu temelje na nepromjenjivim, prirodnim zakonima i da ne postoji prostor za izvanredne događaje. Rašireno je također *filozofsko* shvaćanje prema kojemu je Bog doduše stvorio svijet, ali ne zahvaća u njegovo funkcioniranje, koje se odvija sukladno nepromjenjivim pravilima. Prema tome, ne mogu postojati izvanredni događaji koje prouzrokuje Bog, a pripovijedanja koja opisuju takve događaje ne sadrže povijesnu istinu (br. 115). Na to znanstveno-filozofsko osporavanje čuda Komisija odgovara tako što ukazuje na specifičnost biblijskog shvaćanja čuda.

Knjige Staroga zavjeta prožete su vjerom da je Bog stvorio sve, da neprestano djeluje u svijetu i da održava svaku stvar u postojanju i u životu. Sve je učinak pomnog Božjeg djelovanja i s obzirom na redovite stvarnosti i s obzirom na izvanredne stvarnosti: sve je neprekidno, veliko čudo. Božje čudesno djelovanje u povijesti vidljivo je u vođenju i spašavanja svojega naroda (br. 116).

Isusovi izvanredni čini sastavni su dio njegova djelovanja, jednako kao što su to Isusove pouke u usporedbama. Sinoptici opisuju Isusove »moćne čine« (*dynameis*) kao očitovanje Božjeg kraljevstva koje se približilo i kao poziv

na obraćenje (usp. Mt 11,20), a Ivan opisuje »znakove/znamenja« (*semeia*) kao objavu Isusova identiteta i kao poziv na vjeru u njega (usp. Iv 2,11; 20,31).⁴²

Uskrsni opisi: Osobita teškoća povijesne istine uskrsnih opisa dolazi od činjenice da u njima postoje mnoge razlike, koje nije lagano uskladiti na čisto činjeničnoj razini. Sam događaj Isusova uskrsnuća nije opisan ni u jednom tekstu Novoga zavjeta. Ono je bilo uskraćeno ljudskim očima i pripada isključivo otajstvu Boga. Postoje, međutim, dvije vrste uskrsnih opisa, koji pripovijedaju to što se dogodilo poslije uskrsnuća: posjet nekih žena Isusovu grobu i ukazanja uskrslog Gospodina (usp. također 1 Kor 15,3-8), koji se pokazao živ svjedocima koje je on odabrao. Posjet grobu jedini je uskrsni događaj koji je opisan na sličan način u svim četirima evanđeljima, iako s brojnim varijantama u detaljima (br. 119).

Dokument izdvaja tri razlike zamjetne u četirima opisima uskrsnuća: a) samo Matej 28,2 spominje zemljotres prije govora o dolasku žena na Isusov grob; b) samo Marko 16,8 govori o bijegu žena, njihovu strahu i šutnji poslije susreta s nebeskim glasnikom; c) prema sinopticima (Mt 28,5-7; Mk 16,6-7, Lk 24,5-7) poruku o Isusovu uskrsnuću ženama priopćuju jedan ili više božanskih glasnika; prema Iv 20,14-17, međutim, Marija Magdalena, iako je vidjela na grobu dva anđela (Iv 20,12-13), ona izravno od Isusa prima navještaj njegova uskrsnuća (br. 119).

Komisija tumači te razlike i ukazuje da *zemljotres* kao književni motiv (usp. Mt 27,51-53) želi naglasiti da Isusova smrt i uskrsnuće nisu obični događaji, nego »potresni« događaji u kojima Bog djeluje i ostvaruje spasenje ljudskoga roda (br. 120). *Strah* predstavlja uobičajenu ljudsku reakciju na očitovanja Božje moći. Karakteristika je Markova evanđelja da po reakcijama nazočnih izriče narav i kvalitetu događaja u kojima su oni sudjelovali (usp. 1,22.27; 4,41; 5,42 itd.). Naj-snažnija reakcija pripovjedena u njegovu evanđelju jest reakcija žena nakon što su čule uskrsnu poruku Božjeg glasnika. Po njihovoj reakciji evanđelist nagla-

⁴² Važni su nazivi kojima evanđelja označavaju Isusova čudesna djela. Evanđelja ne upotrebljavaju naziv koji odgovara našoj riječi *čudo*, tj. »djelu koje izaziva čuđenje«, nego sinoptička evanđelja govore o »moćnim djelima« (*dynameis*), dok Ivanovo evanđelje upotrebljava naziv »znamenja« (*semeia*). Cilj i vrhunac svih znakova/znamenja i svih Isusovih moćnih djela jest njegovo uskrsnuće. Ono nije više vidljivi znak/znamenje, ali je djelo Boga Oca, jer: »Bog ga je uskrisio od mrtvih« (Rim 10,9; usp. Gal 1,1 itd.). Isusovo uskrsnuće nitko nije vidio, ali je obznanjeno učenicima, koji su njegovi svjedoci (usp. Dj 10,41), po ukazanjima uskrslog Krista. Cilj znakova/znamenja i moćnih djela koja je učinio Isus bio je da objave Isusov odnos s Bogom i da pokažu Isusovu spasensku zadaću, koja se izriče kao pomoć ljudskim nevoljama i priopćavanje života. Ispunjenje svih Isusovih znamenja i djela jest Isusovo uskrsnuće, koje označava nadvladavanje smrti i svih bolesti, ostvaruje prijelaz na savršeni život u vječnom zajedništvu s Bogom. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 117–118.

šava da je uskrsnuće Isusa razapetoga najveće očitovanje spasenjske moći Božje (br. 121). Stavljajući *tumačenje* Isusova *praznoga groba* u usta nebeskog glasnika (usp. Mt 28,5-7; Mk 16,6-7; Lk 24,5-7), trojica evanđelista to označavaju kao nadljudsku spoznaju, koja može doći samo od Boga. Međutim, stvarni izvor toga tumačenja jest sam uskrsli Gospodin (usp. Iv 20,14-17), koji se ukazuje odabranim svjedocima (usp. 1 Kor 15,3-8). Zajedničko je tim trima događajima (zemljotres, bijeg žena, nebeska poruka) da zajednički svjedoče o Bogu i o odlučujućem zahvatu njegove spasenjske moći u Isusovu uskrsnuću (br. 122).⁴³

3.4.2. Teškoće etičke naravi

Kada govori o nasilju u Bibliji i o pravnim lijekovima Komisija ukazuje da Riječ Božja ima proročku zadaću da pozove na vršenje pravednosti i da upozori na zlo kako bi se ono izbjeglo i borilo protiv njega. Zakon Božji je kao kočnica protiv širenja nepravde. Kaznena sankcija je potrebna, jer iznosi na vidjelo nepravdu i pogibeljnost prijestupa, nalaže pravedno obeštećenje, ima za cilj popravljavanje krivca i pomaže društvu i pojedincu da se uzdrži od zla. Pa čak je i »zakon odmazde« (Izl 21,24; Lev 24,20; Pnz 19,21) utemeljen je na pravičnom razmjeru između krivičnog djela i kazne, između nanesene i pretrpljene štete. Umjesto proizvoljne osvete, utvrđena je mjera pravedne reakcije na zao čin.⁴⁴

Ipak, u Starom zavjetu se nalaze primjeri ponašanja koji djeluju sablažnjivo i protivno Isusovu naučavanju. Takva je, primjerice, zapovijed uništenja /istrebljenja stanovnika Kanaana (usp. Pnz 7,1-2; Jš 6-12).⁴⁵ Zapovijed uništenja potrebno je tumačiti ne doslovno, kao što se ne tumači doslovno ni Gospo-

⁴³ U evanđeljima je primarna teološka nakana navijestiti Isusa, Sina Božjega i Spasitelja ljudi. Teološke tvrdnje o Isusu imaju normativnu vrijednost, dok čisto povijesni elementi imaju podređenu funkciju. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 123. Stoga ne treba u svakom pripovjedenom detalju tražiti stvarni događaj, nego je potrebno znati je li riječ o teološkom komentaru izrečenom u obliku pripovijedanja koje pokazuje na teološku važnost pripovjedenih činjenica, tj. značenje njihova odnosa s Bogom. Usp. Klemens STOCK, *Ispirazione e verità della Sacra scrittura. Il nuovo Documento della Pontificia Commissione Biblica*, 185.

⁴⁴ Biblijska komisija ukazuje da i Stari zavjet upotpunja viziju Boga kao jamca pravednosti uz pomoć ponavljano podsjecanja na njegovo veliko strpljenje (usp. Izl 34,6; Br 14,18; Ps 103,8 itd.), a nadasve uz pomoć stalne otvorenosti za praštanje prijestupniku (usp. Iz 1,18; Jon 4,11), kada se očituju osjećaji i čini istinskog kajanja (usp. Jon 3,10; Ez 18,23). Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 126.

⁴⁵ Katolička je hijerarhija uočila pastoralnu dimenziju problema i odlučila je da iz javnog, liturgijskog čitanja ispustiti one odlomke i retke koji su uvredljivi za kršćansku osjetljivost. Iz toga bi se moglo neopravdano zaključiti da jedan dio Svetoga pisma nije nadahnut i da nije koristan »za poučavanje, uvjeravanje, popravljavanje, odgajanje u pravednosti« (2 Tim 3,16). Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 125.

dinova zapovijed o odsijecanju ruke ili iskapanju oka ako su povod sablazni (usp. Mt 5,29; 18,9). »Sveti rat« opisuje pobjedu krotkih i ostvarenje kraljevstva Božjega na zemlji kao i izvršenje suda Gospodnjega nad grešnim narodima. Čin koji je naizgled nasilan treba tumačiti kao brigu za uklanjanje zla, tako da bude zaštićeno opće dobro (br. 127).

Posebno je neumjesno kada se očitovanje nasilja i želja za osvetom (npr. Ps 109) javlja u molitvi (br. 128). Međutim, upravo u Knjizi Psalama nalazimo izričaje mržnje i želje za osvetom radikalno suprotne osjećajima ljubavi prema neprijateljima (usp. Mt 5,44; Lk 6,27.35). Motiv »proklinjanja« kao strastveni zaziv upravljen Bogu da spasi i izbavi po uklanjanju neprijatelja javlja se često u prošnjama i tužaljkama progonjenog molitelja (usp. Ps 137,8-9; Ps 143,12). Pri tumačenju tih molitava proklinjanja potrebno je voditi računa: a) da je subjekt molitve čovjek koji trpi (usp. Ps 22,17-18; 69,5); b) da molitelj zapravo traži da bude izbavljen od zla; c) da neprijatelj ne ugrožava samo tjelesni nego i duhovni život molitelja (usp. Ps 22,14; 1 Pt 5,8).⁴⁶

Za ispravno razumijevanje izvornog značenja tih problematičnih tekstova potrebno ih je smjestiti u njihov povijesni i literarni kontekst i tumačiti ih unutar kanona cijeloga Pisma, a posebno u svjetlu evanđeoske poruke ljubavi prema neprijatelju (usp. Mt 5,38-48).⁴⁷ Za kršćansko tumačenje mjerodavan je, međutim, samo Isusov primjer i njegovo naučavanje.

3.4.3. Teškoće socijalne naravi

Biblijska komisija nudi tumačenje nekih problematičnih tvrdnji pavlovskih poslanica o socijalnom položaju žena: podložnost žena muževima (usp. Kol 3,18; Ef 5,22-33; Tit 2,5), šutnja žena na crkvenim skupovima (usp. 1 Kor 14,33-35), uloga žena na sastancima (usp. 1 Tim 2,11-15). Te odlomke Kom-

⁴⁶ Upotrijebljene slike u psalmima trebaju biti shvaćene kao metafore: »razbiti zube opakima« (Ps 3,8; 58,7) znači »zaustaviti laž i gramzivost nasilnika«; »smrskati dojenčad o stijenu« (Ps 137,9) znači »uništiti, bez mogućnosti da se ponovi u budućnosti zla snaga koja razara život« itd. Tko moli psalme upotrebljava riječi koje je zapisala druga osoba, u drukčijim okolnostima. Molitelj preuzima molitvu tužaljke ne (samo) kao izražaj svoje osobne situacije, nego kao bolni glas žrtava cijele povijesti, kao vapaj mučenika (usp. Otk 6,10), koji mole Boga da nasilna »zvijer« zauvijek bude uklonjena. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 129.

⁴⁷ Kao što nije moguće u svakom biblijskom odlomku pronaći punu Božju objavu, tako nije moguće u svakom pojedinom biblijskom odlomku pronaći ni savršenu objavu morala. Stoga, pojedini odlomci Biblije ne trebaju biti izdvajani ni apsolutizirani, nego trebaju biti shvaćeni i vrednovani u njihovu odnosu prema punini Objave u Isusovoj osobi i djelu, a u okviru kanonskog čitanja Svetoga pisma. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 136.

sija tumači kao poziv na razlikovanje između načela koja su trajno aktualna i njihove primjene na okolnosti određenog kulturnog razdoblja.

Tako Komisija ukazuje da podlaganje žene mužu ne treba biti odvojeno od Ef 5,21 gdje stoji da se svi vjernici trebaju »podložiti jedni drugima« (br. 132). Kada Pavao traži od žena da šute za vrijeme sastanka (usp. 1 Kor 14,33-35), on ne želi zasigurno reći da žene nemaju pravo prorokovati (usp. 11,5), nego da ne trebaju pretresati i prosuđivati na sastanku (14,29) proroštva svojih muževa. U temelju te zabrane su načela poštivanja i sloge među supružnicima kao i dobrog reda na sastancima, a ta načela vrijede još danas (br. 133). Zabrana ženama da poučavaju i da vladaju muževima (usp. 1 Tim 2,12), uvjetovana je onodobnim društvenim poretom, u kojemu je poučavanje i vladanje bilo pridržano muškarcima, i Pavao želi da postojeći društveni red bude poštovan (usp. već 1 Kor 11,3: »glava ženi je muž«). Problematično je, međutim, Pavlovo opravdanje te zabrane, jer se temelji na problematičnom tumačenju opisa Knjige Postanka 2 – 3, koje je uvjetovano okolnostima I. stoljeća (br. 134).

4. Zaključno vrednovanje

Specifična razrada polazišta. Biblijska komisija u tom dokumentu polazi od suvremenih teoloških definicija tema nadahnuća i istine Pisma koje donosi Dogmatska konstitucija Drugoga vatikanskoga koncila *Dei Verbum* i te dogmatsko-teološke definicije upotrebljava kao svojevrsni interpretacijski ključ za čitanje biblijskih knjiga iz perspektive njihova nadahnuća i istine.

Koncilске tvrdnje općenito su jezgrovite, pa tako i kada govore o temi nadahnuća i istine Biblije. Redovito se za bolje razumijevanje tih teološko-dogmatskih definicija konačnoga koncilskog teksta donosi prikaz koncilskih rasprava koje su prethodile konačnoj formulaciji.

Taj dokument Biblijske komisije pomaže razumjeti koncilsku definiciju spomenutih tema tako što u prvi plan stavlja odabrane tekstove, koji su uzeti iz glavnih dijelova Staroga zavjeta i Novoga zavjeta, i analizira njihov govor o temama nadahnuća i istine.⁴⁸ Riječ je, dakle, o samosvjedočanstvu biblijskih

⁴⁸ Dosadašnja obrada tema nadahnuća i istine Biblije u okviru traktata sustavne teologije uvijek je, istina, polazila od odabranih svetopisamskih odlomaka, ali je taj odabir tekstova bio fokusiran na one tekstove u kojima se izričito govori o božanskom nadahnuću prenositelja božanske poruke (npr. proročke knjige ili odabrani novozavjetni tekstovi: 2 Tim 3,15-16; 2 Pt 1,20-21), dok je manja pozornost posvećivana onim svetopisamskim knjigama u kojima tema nadahnuća nije bila izričito spomenuta (npr. mudrosne knjige). Stoga taj dokument Biblijske komisije predstavlja proširenje svetopisamske podloge za temu nadahnuća i istine Biblije jer istražuje tragove i svjedočanstva o temi nadahnuća i istine u svim glavnim dijelovima kako Starog zavjeta tako i Novoga zavjeta.

tekstova o njihovu porijeklu od Boga i o istini koju oni priopćuju. Ta svjedočanstva biblijskih tekstova pokazuju da postoje različiti opisi njihova porijekla od Boga i njihove istine o Bogu i o spasenju čovjeka, ali je tim različitim sveto-pisamskim tekstovima zajedničko temeljno uvjerenje da dolaze od Boga i da priopćuju spasenje.⁴⁹

Svjedočanstvo odabranih tekstova o temama nadahnuća i istine Biblijska komisija u pravilu smješta u širi kontekst knjige ili tekstualne cjeline kojoj odabrani tekst pripada, a potom jezgrovito tumači ključnu tvrdnju dotičnog teksta o nadahnuću ili o istini Pisma. Na taj način taj dokument pokazuje da su teme nadahnuća i istine Biblije sveobuhvatne teme, u smislu da se javljaju kao dio šireg opisa spasenjskih događaja i kao bitna odrednica poruke šire tekstualne cjeline ili određene biblijske knjige.

Iznijansirano shvaćanje nadahnuća. Taj dokument Biblijske komisije pokazuje da u Bibliji postoje različita shvaćanja nadahnuća. U proročkim spisima formalno je izrečena stvarnost nadahnuća kao nutarnja svijest konkretnih proročkih likova koji proglašavaju da su bili sposobni razumjeti Božje riječi i da su primili poslanje da ih vjerno prenesu. Taj model, zbog njegove sugestivne snage, posudili su drugi sveti pisci legislativnih (Mojsije), mudrosnih (Salomon) i apokaliptičkih (Danijel) tradicija, tako da stvara jednu vrstu opće ujednačenosti i pečata jamstva da ti različiti spisi potječu iz jednog jedincatog božanskog izvora (br. 142).

Biblija prikazuje aktivno sudjelovanje suradnikâ nadahnutog lika, obdarenih književnom sposobnošću, koji nisu samo pomagali glavne pisce nego su također prikupljali nove materijale, a starije predaje su prilagođavali novim potrebama primatelja, i obavljali su, iz pokoljenja u pokoljenje, impozantan redakcijski rad od presudne važnosti za konačan oblik biblijskog teksta. Proročka karizma je zasigurno bila aktivna u tim anonimnim redaktorima.

U evanđeljima, čije nadahnuće je neupitno, evanđelist se predstavlja kao vjerni svjedok Učitelja, i u određenim slučajevima kao učenik Isusovih prvih učenika.⁵⁰

⁴⁹ Dokument poštuje vlastitu narav svakog od sastavnih dijelova Svetoga pisma i pokazuje da njihova različitost ne samo ne ometa nego, štoviše, obogaćuje istinito svjedočanstvo jedincate Riječi Božje. Dokument uvažava različitost književnih rodova, teoloških kategorija, antropoloških i socioloških pristupa u različitim dijelovima Biblije i pokazuje da su svi nadahnuti istom sigurnošću da izriču božansku istinu. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 139.

⁵⁰ Za dublje razumijevanje nadahnuća bilo bi potrebno još detaljnije istražiti odnos između Isusa i njegovih apostola kao prvih svjedoka i prvih primatelja Isusove objave. Također bi bilo potrebno istražiti odnos između Duha istine, kojega je poslao Isus (usp. Iv 15,26-

Duh nije prestao djelovati poslije smrti apostola, jer je darovan Crkvi tako da je ona mogla odabrati i prihvatiti nadahnute knjige (br. 143).

Spisi koje je Crkva priznala kao nadahnute u isto vrijeme posvjedočuju autentičnost spisa koji su im prethodili. Tako proroci potvrđuju *Toru*, mudrosni spisi priznaju božansko porijeklo Zakona i proroka. Isus posvećuje cijelu pisanu tradiciju židovskog naroda, a spisi Novoga zavjeta uzajamno se potvrđuju (br. 141).

Iznijansirano shvaćanje istine Pisma. Taj dokument zorno pokazuje kakvu istinu sadrže svetopisamski tekstovi. Biblija posvjedočuje istinu koja je shvaćena ne kao zbirka točnih informacija o različitim područjima ljudskog znanja, nego kao Božja objava samoga sebe i svoga spasenjskog plana. Istina Pisma ima kao cilj spasenje čovjeka. To je istina koja daje puninu smisla ljudskoj egzistenciji.

Doprinos je tog dokumenta da pokazuje kako je prikazana istina koju je Bog imao nakanu objaviti svijetu po svojim slugama, svetim piscima (br. 144). To je istina izrečena u mnogo oblika i na različite načine. Postoje istine ne samo dogmatskih tvrdnji nego i istina različitih književnih rodova: pripovijedanja, legislativnih tekstova, prispodoba, molitava, poezije, mudrosti i apokaliptike (br. 145).

Biblijska istina je izrečena u povijesnom obliku. Biblijske knjige nastajale su u različitim povijesnim razdobljima čije trajanje premašuje jedno tisućljeće. Stoga je za ispravno tumačenje svetoga teksta potrebno smjestiti ga u njegov povijesni i književni kontekst (br. 146).

Božju istinu treba prihvatiti u cjelokupnosti Objave koja je posvjedočena u kanonu Svetih pisama. Svaki dio Biblije potrebno je čitati u odnosu na druge dijelove, sukladno načelu slaganja, u smislu konvergencije razlika. Iz kršćanske perspektive istina biblijskog spisa pohranjena je u svjedočanstvu o *Gospodinu Isusu*, koji je »posrednik i punina sve objave« (DV 2).⁵¹ On je središte koje osvjetljava cijelo Pismo (br. 147).⁵²

27) i samih apostola, poslužitelja Riječi, koji djeluju kao navjestitelji (usp. Lk 10,16; Iv 17,20), ali i posredstvom pisanog djela (usp. Iv 20,30-31). Usp. Klemens STOCK, *Ispirazione e verità della Sacra scrittura. Il nuovo Documento della Pontificia Commissione Biblica*, 186.

⁵¹ Dok je za evanđelja poruka bitno utemeljena na Isusovu životu i njegovim riječima, za Pavla je istina Krista ukorijenjena gotovo isključivo u događaju njegove smrti i uskrsnuća, ali i evanđelja i Pavao jednako posvjedočuju Božju istinu. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 145.

⁵² Dokument je svjestan aktualnosti pitanja odnosa između Svetoga pisma i književnih tradicija drugih religija, a u kontekstu međureligijskog dijaloga, pri čemu je potrebo

Izvornost katoličkog tumačenja. U trećem dijelu dokumenta Biblijska komisija pokazuje izvornost katoličkog tumačenja na konkretnim tekstovima koji su problematični s povijesnog (npr. prijelaz preko Crvenog mora [usp. Izl 14], evanđelja djetinjstva), etičkog (npr. opisi nasilja i osvetničke molitve) i socijalnog (npr. društveni položaj žena) gledišta. Taj treći dio dokumenta proizlazi organski iz prethodnih dvaju glavnih dijelova u smislu da tumači svetopisamske tekstove čiji sadržaj naizgled dovodi u pitanje njihovo porijeklo od Boga (koje je bilo obrađeno u prvom glavnom dijelu) i njihovu istinu spasenja (koja je bila obrađena u drugom glavnom dijelu).

Komisija je tako konkretnom analizom problematičnih tekstova pokazala da i u teškim tekstovima Biblije svijetli slava božanske Riječi i da, prema tome, nije zadovoljavajuće rješenje, ako se sablažnjivi odlomci uklone iz javnog čitanja na liturgijskim sastancima.

Taj treći dio dokumenta vjerojatno je najkorisniji na praktičnoj razini, jer tumačenje problematičnih tekstova koje nudi Biblijska komisija egzegetski je utemeljeno i uvjerljivo, a pastoralno vrlo poučno. Komisijino tumačenje zorno pokazuje razliku između vremenski/povijesno uvjetovanog izričaja i trajno aktualne temeljne poruke svakog od problematičnih tekstova.

Na kraju se može reći da je Papinska biblijska komisija tim dokumentom uspješno obavila zadaću koju je pred nju postavio dvanaesti prijedlog (*propositio*) XII. opće sinode biskupa. Naime, Biblijska komisija je pojasnila pojmove nadahnuća i istine Pisma iz perspektive samih biblijskih tekstova i na taj način pridonijela boljem razumijevanju izvornosti nauka *Dei Verbum* br. 11, a time i izvornosti katoličke biblijske hermeneutike.

povezati temeljno načelo »jedincatosti i spasenjske univerzalnosti Isusa Krista i Crkve« (tako glasi naslov Deklaracije *Dominus Iesus* Kongregacije za nauk vjere) s ispravnim vrednovanjem duhovnih riznica drugih religija. Komisija podsjeća na lik Bileama (usp. Br 24) da pokaže kako (nadahnuto) proroštvo nije isključiva povlastica Božjeg naroda, i spominje Pavlov govor na Areopagu, u kojem je prihvatio intuicije grčkih pjesnika i filozofa (usp. Dj 17,28). *Semina Verbi* (sjemena Riječi) razasuta su u svijetu i ne mogu stoga biti ograničena samo na tekst Biblije. Crkva je definirala to što smatra nadahnutim, ali se nije izjasnila negativno o svemu ostalom. Ipak, Riječ Božja pohranjena u kanonska Pisma jest načelo raspoznavanja istine svakoga drugog religioznog svjedočanstva, bilo u Crkvi bilo u različitim religioznim tradicijama. Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma*, br. 148.

Anto POPOVIĆ, *Nadahnuće i istina Svetoga pisma prema dokumentu Papinske biblijske komisije*

Summary

**INSPIRATION AND THE TRUTH OF THE HOLY SCRIPTURE ACCORDING
TO THE DOCUMENT OF THE PONTIFICAL BIBLICAL COMMISSION**

Anto POPOVIĆ

Franciscan Theology – Institution of Higher Education of
Franciscan Province Bosna Srebrena
Aleja Bosne Srebrene 111, BIH – 71 000 Sarajevo
anto.popovic@gmail.com

This article is a review of the most recent document of the Pontifical Biblical Commission and it consists of four parts. The First Part describes history of how this document came into existence, starting from the XIIth general synod of bishops, through annual session of members of the Biblical Commission, discourses (i.e. messages) of the pope Benedict XVIth and the pope Francis, who followed the work of the Commission, and until final approval and promulgation of the document. The Second Part offers factographic description of the document of the Pontifical Biblical Commission in terms of its titles and subtitles. The Third Part selects some important statements of the Pontifical Biblical Commission made in the document, while the Fourth Part offers a concluding evaluation of analysed topics of inspiration and the truth of the Holy Scripture that can be found in the document.

Keywords: *inspiration, truth, Holy Scripture, interpretation, the Word of God, challenges/problems.*